

Parteneriatul Estic ca prioritate a Președinției Române a Consiliului UE din 2019

În prima jumătate a anului 2019 România va prelua pentru prima dată de la aderarea la UE în 2007 președinția rotativă a Consiliului UE. Acest rol plasează țara noastră în fruntea conducerii Uniunii Europene, ceea ce înseamnă că pentru o perioadă de șase luni, România va coordona toate grupurile de lucru ale Consiliului, având ca responsabilitate principală asigurarea funcționării corecte a Uniunii și stabilirea priorităților acesteia. Președinția rotativă este un test substanțial de resurse umane și administrație, dar mai ales o provocare extraordinară de a demonstra și întări imaginea și expertiza europeană a țării.

În contextul lansării recente a proiectului "Platforma de Sprijin RO2019" de către Europuls și Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile și în urma întâlnirii de lucru din Bruxelles "Aportul românilor din instituțiile europene pentru organizarea președinției Române la Consiliul UE", Europuls dorește să inițieze o serie de consultări publice cu privire la prioritățile României din poziția de Președinte a Consiliului UE. Primul eveniment de acest fel se intitulează **"Politica de vecinătate către Est în contextul RO2019"**, în debutul căruia va fi prezentat acest document pe larg și dezbătut de către invitați și participanți.

Parteneriatul estic a fost lansat în 2009 de către Comisia Europeană în cadrul Politicii europene de vecinătate și reprezintă un mijloc de cooperare economic și social între UE și Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Ucraina, Republica Moldova și Belarus. Acest instrument de politică externă UE este cu atât mai important cu cât contextul geopolitic european a suferit transformări importante în ultimul deceniu, în special tensiunile dintre UE și Rusia sondate cu sancțiuni diplomatice și economice prelungite până în iulie 2017. Indiferent dacă țările din Parteneriatul Estic au ca interes aderarea la UE sau nu, reformele trebuie să continue în [patru domenii cheie](#): dezvoltare economică, stat de drept și bună guvernare, mobilitate și nu în ultimul rând conectivitate, energie, mediu și schimbare climatică.

Datorită poziției sale strategice, a favorizării cooperării regionale și a politicii de susținere activă a Republicii Moldova în parcursul european, România este direct interesată de crearea unei zone de stabilitate și securitate în vecinătatea sa. Președinția Consiliului UE din 2019 este o oportunitate de care România trebuie să profite, fiind un moment de promovare a unei politici externe stabile și dinamice a UE. România poate juca un rol activ în promovarea politicilor de reformare a administrației publice, de menținere a statului de drept și protejarea drepturilor fundamentale. Mai mult decât atât, dacă România și-ar asuma ca prioritate în timpul Președinției stabilitatea și securitatea la frontierele UE, ar avea interesul de a găzdui summitul Parteneriatului Estic din 2019, consolidând astfel interesele geopolitice ale UE și putând da un nou impuls parcursului european pentru Moldova și Ucraina.

INTRODUCERE

1. Estul – calea României ca putere regională

Poziția geografică a României este considerată strategică atât în cadrul Uniunii Europene cât și în NATO. Principalele elemente ce determină importanța politicii noastre externe sunt accesul la Marea Neagră, vecinătatea cu două țări ce oscilează între influențele europene și rusești și cu cea mai mare țară din Balcanii de Vest. În plus, cu un lider ungar eurosceptic și cu o ruptură ideologică produsă de criza refugiaților, România are toate motivele în a-și consolida poziția externă și a înțelege rolul cheie pe care îl poate juca nu doar la nivel regional, ci și la cel european.

În contextul valului de euroscepticism ce a cuprins multe țări din Europa, Uniunea Europeană ar trebui să acorde o mai mare importanță țărilor din vecinătatea sa estică. În acest sens, încrederea pe care România o are în Uniunea Europeană și pozitivismul față de politicile europene îi conferă posibilitatea de a se transforma într-un actor important de influență în regiune. Cu un loc stabil în interiorul Uniunii, o importanță recunoscută de NATO și o delimitare ideologică față de atitudinea regională tot mai încărcată, România își poate exercita influența în țările din imediata sa apropiere, care au nevoie de un suflu european, în deosebi Ucraina și Republica Moldova. Adoptând această perspectivă, România ar putea prelua rolul principal în conturarea parteneriatului estic, în care să propună o abordare conturată după nevoile fiecărei țări.

2. Elefantul roșu din cameră

Relațiile dintre UE și Rusia sunt văzute din ce în ce mai mult drept problematice, în special atunci când vine vorba de statele aflate în zona de vecinătate. După valurile de aderare din 2004 și 2007, activismul Uniunii în zona estică a fost privit cu reticentă de către Rusia. Parteneriatul Estic (EaP) era menit, la lansarea sa în 2009, să promoveze stabilitatea regională prin intermediul acordurilor comerciale dintre UE și statele vecine. [Moldova](#) și [Georgia](#) au făcut câțiva pași spre liberalizarea politică și economică a instituțiilor și spre apropierea lor de UE, însă criza din Ucraina a dus la eșecul obiectivelor Parteneriatului Estic. Intervenția Rusiei în Ucraina a dus la oprirea eforturilor UE de a semna un acord de asociere cu Ucraina și a dat naștere unor tensiuni ce au reconturat relațiile bilaterale și multilaterale ale statelor membre UE cu Rusia.

Acțiunile intrusive ale Rusiei și nenumăratele critici la adresa EaP ar trebui să determine UE să redefinească abordarea față de statele din vecinătatea estică și să adopte măsuri de colaborare croite după nevoile fiecărui stat în parte. Această abordare ar încuraja apropierea de UE, fără a da impresia că trebuie să aleagă între Uniune și Rusia. În orice caz, pentru ca instrumentele europene de promovare a unei zone de stabilitate în Est să înregistreze progrese, statele membre ale UE ar trebui să aibă o viziune comună pe termen lung asupra politicii de vecinătate la est și asupra direcției în care ar trebui să se îndrepte acest parteneriat.

Bineînțeles, Rusia trebuie inclusă în această strategie comună la est. Văzută astăzi în retrospectivă, crearea EaP fără invitarea

[Rusiei](#) ca stat partener poate fi considerată o greșeală strategică din partea UE. România ar putea lua inițiativa în contextul RO 2019 de a coaliza statele membre pentru a găsi o formă de cooperare cu Rusia în cadrul EaP, bazată pe flexibilitate și luarea în considerare a diferitelor interese față de UE ale statelor partenere. Restaurarea păcii în Ucraina este esențială pentru normalizarea relațiilor dintre UE și Rusia.

Așadar, în contextul RO2019, România este capabilă să joace un rol activ în redefinirea Parteneriatului Estic și are tot interesul în a promova două elemente inovative în acest sens. În primul rând, România poate ajuta UE în înțelegerea necesităților statelor din vecinătatea sa datorită relațiilor externe bilaterale apropiate cu țările din Parteneriatul Estic, precum și datorită poziției actuale, de stat din Europa de est ce a reușit să adopte valorile democratice și să facă parte din Uniune. În al doilea rând, este esențial ca UE să ofere, pe lângă ajutoar financiar, și o direcție ideologică acestor state, iar România trebuie să fie activă în definirea unei politici unitare față de Rusia, politică ce trebuie incorporată în Parteneriatul Estic pentru a ghida și unifica perspectivele acestor țări. Incorporarea unei strategii politice pentru Rusia în Parteneriatul Estic ar fi un element de atracție a țărilor aflate între cel două ideologii, dar și o demonstrație de unitate și coerență europeană.

3. Evoluții regionale - Ucraina

La trei ani după ce ucrainenii s-au văzut nevoiți să iasă în stradă pentru a protesta împotriva refuzului președintelui Yanukovich de a semna Acordul de Asociere cu UE, criza pe care țara o traversează nu dă semne de a se apropia de sfârșit. Îmbunătățiri precum semnarea [Acordului de Asociere](#) în 2014 și

retragerea vizei de călătorie în spațiul Schengen pentru cetățenii ucraineni în 2016 pălesc în fața confruntării deschise din partea orientală a țării care în februarie 2017 continuă să facă victime, în ciuda [Acordurilor de la Minsk](#). Menite pentru a asigura pacea în regiune, acestea au fost încălcate de la bun început de guvernul ucrainean prin refuzul de a începe un proces de descentralizare și de a recunoaște o anumită autonomie a provinciilor din regiunea Donbass.

Ucraina a beneficiat în ultimii ani de ajutoare europene de ordinul miliardelor de euro, dar reformele cerute de Uniunea Europeană se lasă așteptate, pe de o parte datorită gravității situației din țară, pe de alta datorită determinării îndoielnice a clasei politice de a duce la bun sfârșit aceste reforme. Între timp, o [misiune](#) PESC este instalată în Ucraina încă din 2014, când președintele Poroshenko a solicitat consiliere europeană în ceea ce privește reforma sectorului de securitate civilă.

În prezent, situația tensionată și conflictul armat din regiunea Donbass a determinat România să acționeze prin mijloace diplomatice în vederea consolidării relației strategice cu Ucraina, dar și a promovării intereselor naționale și, de altfel, europene în ceea ce privește parteneriatul cu Ucraina. Ariile extinse de cooperare cu Ucraina împing nu doar România, dar și UE spre [eforturi](#) de o mai strânsă relaționare în domeniul economic, al infrastructurii, al cooperării transfrontaliere, a punctelor de trecere a frontierei și în privința problematicii minorităților naționale.

Astfel, România este nevoită, datorită poziției regionale dar și a politicii externe promovate de până acum, să acorde o mai mare importanță ajutorului oferit Ucrainei, iar acest lucru se poate obține prin diverse

acțiuni precum îmbunătățirea dialogului diplomatic între cele două țări în vederea consolidării securității regionale și cooperării în regiunea Mării Negre, sporirea influenței comunității universitare și a celei de experți în dialogul bilateral, dar și consolidarea [cadrului juridic bilateral](#) pentru a susține schimburile culturale.

Astfel, cu instrumentele necesare la îndemână, România trebuie să traseze un pas înainte în conturarea ideală a spațiului ex-sovietic, și anume o strânsă cooperare a Uniunii cu Ucraina și Moldova, ce eventual s-ar putea sonda cu aderarea acestor state membre la UE.

4. Și Moldova?

Deși până acum un elev cuminte al Parteneriatului Estic, progresele spre integrarea europeană înregistrate de Republica Moldova, i.e. semnarea Acordului de Asociere cu UE și liberalizarea vizelor către UE ar putea fi ușor irosite în contextul actual al politicii naționale. Noul președinte al Republicii Moldova, ales în urma alegerilor din noiembrie 2016, a declarat în cadrul primei sale vizite de stat, la Moscova, că își dorește [anularea Acordului de Asociere cu UE](#) și prin urmare, schimbarea parcursului european urmat până acum în favoarea unei apropieri de Federația Rusă.

Chiar dacă luarea unei decizii de asemenea anvergură nu intră în atribuțiile președintelui, ci a Parlamentului moldovean, rezultatul următoarelor alegeri parlamentare ar putea înlocui actuala majoritate pro europeană cu una favorabilă președintelui Igor Dodon.

Prioritar pentru România în acest context este apropierea Republicii Moldova de valorile europene prin includerea, într-o formă sau alta, în sistemul integrator al Uniunii Europene.

România trebuie să-și îmbunătățească și să modernizeze discursul actual, de susține în cadrul Parteneriatului Estic a unei cooperări mai strânse cu Republica Moldova, iar ajutoarele financiare oferite în mod bilateral ar trebui însoțite de un program, adaptat nevoilor Moldovei, de schimburi de bune practici, traininguri și seminarii know-how care să permită continuarea reformelor în administrația publică, în domeniul juridic și în implementarea proiectelor cu finanțare UE. România trebuie să exporte expertiză în domeniul anti-corupție și în domeniul anti-fraudă. Mai mult decât atât, țara noastră trebuie să încurajeze intensificarea dialogului politic la nivel înalt, facilitarea contactelor inter-umane, integrare economică sectorială (transport aerian sau energie) și instituționalizarea cooperării în domeniul securității și apărării. Dezvoltarea societății civile este un element cheie pentru promovarea și consolidarea democrației în statele PaE, și în special în Moldova, Georgia și Ucraina, state mult mai deschise spre integrarea europeană decât Belarus, Azerbaidjan și Armenia.

De asemenea, România e capabilă din poziția de Președinte al Consiliului UE să promoveze proiecte de twinning cu orașe din Republica Moldova prin Comitetul European al Regiunilor. În plus, UE trebuie să își extindă ramurile de cooperare cu Republica Moldova și să aibă o influență atât pe plan educațional, prin oferirea mai multor burse și crearea mai multor programe culturale, dar și pe plan sportiv, folosind competițiile sportive drept instrument de incluziune europeană.

5. Idei de promovat în cadrul și în jurul RO2019

Diversele provocări cu care se confruntă UE astăzi, de la criza migranților până la

creșterea numărului de partide anti-europene în statele membre, au produs o eroziune a entuziasmului pro-european în rândul populației din țările aflate în vecinătatea est-europeană.

România, statul membru UE a cărui populație demonstrează, la zece ani de la aderare, o vocație clară pro europeană, poate avea un rol cheie în a menține vie aspirația de apropiere de Uniunea Europeană în țările vecine. Iată câteva dintre recomandările Europuls pe care România le poate folosi pentru crearea unei zone de stabilitate și securitate în vecinătatea est-europeană și pentru intensificarea cooperării transfrontaliere cu statele din vecinătatea sa estică:

- încurajarea unei viziuni și unei politici comune de vecinătate la Est în sânul tuturor celorlalte state membre ale UE. Toate statele membre UE ar trebui să conștientizeze importanța consolidării stabilității și securității graniței estice;
- consolidarea unei strategii UE față de Rusia și formarea unui bloc comun în această direcție cu țările din Parteneriatul Estic în vederea obținerii unui dublu beneficiu: o forță politică determinantă în negocierile cu Rusia, dar și o alternativă concretă de viitor politic pentru țările din EaP ;
- stimularea procesului democratic în vecinătatea estică prin intensificarea dialogului politic la nivel înalt și încurajarea dezvoltării societății civile;
- individualizarea Parteneriatului Estic în funcție de situația particulară a fiecărei țări;

- continuarea aplicării principiilor de condiționalitate în mod flexibil și facilitarea de investiții diferențiate în funcție de gradul de progres democratic;
- emfazarea importanței transmiterii valorilor europene în statele vecine ca alternativă a influenței rusești;
- asigurarea coerenței și complementarității între cele două instrumente europene parte a politicii de vecinătate și anume Sinergia Mării Negre și Parteneriatul Estic, incluzând posibilitățile existente de inițiative regionale și organizații ([OCEMN](#), [BLACKSEAFOR](#), [Procesul de cooperare în Europa de Sud-Est](#) etc);
- coordonarea dintre acțiunile politicii europene de vecinătate și strategia de securitate și stabilitate a NATO, mai ales în vederea întăririi securității civile și [cibernetică](#) a Ucrainei;
- exportarea de practici europene, cum ar fi implementarea unui mecanism de monitorizare a statului de drept sau a unor programe de twinning pentru accesarea de fonduri europene, și exportarea de expertiză în domeniul anti-corupție și anti-fraudă.

6. Concluzii

În acest context, pentru România se deschide o perspectivă clară de a-și face vocea auzită în crearea agendei regionale. Se inaugurează astfel și o nișă pe care nu o pot revendica alte state membre NATO – nișa [vârfului de lance](#) a UE și NATO în regiunea Mării Negre, România putând deveni un dirijor al intereselor de securitate ale statelor europene din regiunea extinsă a Mării Negre. Mai mult ca oricând, UE și prin urmare România ca stat membru, au nevoie de o

regiune vecină stabilă și sigură la est. Cea mai mică destabilizare a vecinilor orientali provoacă efecte automate în țara noastră, prin urmare România ar trebui să adopte un rol mai activ în negocierea acordurilor de orice fel sau în intensificarea activităților diplomatice care ar putea asigura stabilitatea și pacea țărilor vecine. De asemenea, România ar trebui să își folosească experiența și recunoașterea obținută în cadrul Uniunii Europene pentru lupta împotriva corupției și să îi sublinieze importanța esențială prin acțiuni care să vizeze nu doar sfera politică din Moldova și Ucraina, dar și societatea civilă în general.

În ceea ce privește Parteneriatul Estic, România ar putea promova continuitatea programului pe baza diferențierii și adaptării parteneriatului la circumstanțele proprii ale fiecărei țări participante. În anii care au trecut

de la inițierea Parteneriatului Estic s-a căutat înrădăcinarea valorilor fundamentale ale UE în țările vecine, în speranța ca acestea vor fi suficiente pentru soluționarea problemelor structurale din cele șase state. În momentul de față asistăm practic la epuizarea acestui model, dar ideea abandonării Parteneriatului Estic este exclusă, ținând cont de faptul că securitatea și stabilitatea vecinilor estici sunt elemente esențiale pentru întreaga Uniune Europeană. Este nevoie, așadar, de o recunoaștere a diferențelor de interese care există între statele membre EaP și adoptarea unui cadru de colaborare mult mai flexibil care ar ajuta la exportarea valorilor europene pe mai multe viteze.

DESPRE Europuls – Centrul de Expertiză Europeană

Centrul de Expertiză Europeană EUROPULS este o organizație non-guvernamentală înființată în anul 2010 la Bruxelles de un grup de experți români în afaceri europene. Scopul acesteia este acela de a promova procesul de integrare europeană în România dar și de a contribui la dezvoltarea unui spațiu public european. Europuls urmărește să încurajeze dezbaterile publice pe teme europene prin articole și studii, precum și prin organizarea de dezbateri, ateliere de lucru și conferințe, printre participanții la aceste evenimente numărându-se comisari europeni, europarlamentari români și străini, lideri politici, reprezentanți ai societății civile, experți și jurnaliști.

Europuls este inițiatorul și principalul organizator al EUROSAT, forumul anual dedicat dezbaterilor pe teme europene.

Asociația Europuls, înființată în 15 martie 2010 și înregistrată oficial atât în România cât și în Belgia, este complet independentă de orice organism cu caracter politic.

www.europuls.ro

AUTHORS

Raluca BÂRZU

Oana DUMA

Iulia GHIȚĂ

Tana FOARFĂ

Mihaela POPA

Experți afiliați Europuls

Copyright © 2017 Europuls – Centrul de Expertiză Europeană

Toate drepturile sunt rezervate, conform Legii nr. 18/1996 privind drepturile de autor.

Întregul conținut al documentului, indiferent de natura lui (text, imagini, elemente grafice, etc.) este proprietatea Europuls – Centrul de Expertiză Europeană. Conținutul nu poate fi reprodus, modificat, transferat, distribuit, republicat, copiat sau transmis în orice altă formă fără permisiunea prealabilă a Europuls.